

Wizja przyszłości Unii Europejskiej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Dick Leonard, *Przewodnik po Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, s. 325–326.
- Źródło: *Audyty siły w stosunkach UE–Rosja*, [w:] Edward Lucas, *Nowa zimna wojna*, Poznań 2008, s. 26.
- Źródło: *Freedom House: Kryzys demokracji w 2017 r. najpoważniejszy od ponad dekady*, dostępny w internecie: [zw.lt](#) [dostęp 6.09.2019].

- Źródło: Radosław Sikorski, *Polska a przyszłość Unii Europejskiej*, dostępny w internecie: msz.gov.pl [dostęp 5.09.2019].
- Źródło: Radosław Potorski, *Zjawisko deficytu demokratyczności w Unii Europejskiej a reformy Traktatu z Lizbony*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 28.08.2019].

Wizja przyszłości Unii Europejskiej

Unia Europejska przeżyła w ostatnich latach kilka poważnych kryzysów, przede wszystkim ekonomiczny oraz migracyjny. Oprócz tego – po raz pierwszy w historii – jeden z krajów członkowskich zdecydował się na opuszczenie tej organizacji. To wszystko skłania do pytań o przyszłość UE. Takie pytania były jednak zadawane od najwcześniejszych etapów integracji europejskiej w latach 50. XX wieku i zawsze wywoływały spory polityczne.

Twoje cele

- Przeanalizujesz problem różnorodności wizji przyszłości Unii Europejskiej.
- Wymienisz najbardziej rozpowszechnione koncepcje przyszłego kształtu UE.
- Scharakteryzujesz kontekst polityczny formułowanych propozycji reform UE.

Przeczytaj

Integracja europejska od początku była projektem wizjonerskim. Rozpoczęła się niedługo po tym, gdy państwa Starego Kontynentu prowadziły ze sobą krwawą wojnę. Kolejne etapy jednoczenia Europy – powstanie wspólnot, stworzenie wspólnego rynku, powołanie Unii Europejskiej czy ustanowienie wspólnej waluty – wymagały przekraczania starych schematów myślowych, wyobraźni i dużej odwagi w planowaniu przyszłości. Proces ten nie odbywał się bezkonfliktowo – od początku ścierały się ze sobą rozmaite koncepcje wspólnej Europy. Tak jest również obecnie. Spór o kształt Unii Europejskiej wywołuje duże emocje – różne wizje jej przyszłości mocno ze sobą konkurują.

Stany Zjednoczone Europy

W traktacie o Unii Europejskiej zapisano, że państwa członkowskie zdecydowane są „kontynuować proces tworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy”. Ten sposób myślenia ma wielu zwolenników również dziś. Przyszła Unia Europejska – w takiej perspektywie – powinna być bardziej zintegrowana niż obecnie. Obejmie swoim zasięgiem kolejne obszary polityki – nie tylko współpracę gospodarczą, ale również działania na polu spraw zagranicznych, obronnych, praw człowieka, wymiaru sprawiedliwości, ochrony środowiska czy edukacji. Kwestie te nie będą – tak jak dziś – rozstrzygane w drodze żmudnych negocjacji międzyrządowych, ale decydować będą w tych sprawach **silne wspólne europejskie organy**. Unia Europejska będzie więc miała **wspólną dyplomację, wspólną armię, wspólne granice i wspólne prawo**. Jest to koncepcja federalistyczna, zakładająca stopniowe przekształcanie się Unii Europejskiej w podmiot przypominający państwo, nazywana niekiedy wizją „Stanów Zjednoczonych Europy”.

Przypomnij sobie, jakie są aktualne kompetencje Unii Europejskiej realizowane na zasadzie wyłączności.

Zwolennicy europejskiego federalizmu są przekonani, że tylko taka Unia Europejska będzie mogła **stanąć do globalnej konkurencji** ze światowymi lub wschodzącymi mocarstwami, takimi jak USA, Chiny, Rosja czy Indie. **Globalizacja** – przekonują – wymusza głęboką integrację Europy, w przeciwnym wypadku zostanie ona zmarginalizowana oraz bezbronna wobec takich wyzwań, jak globalny terroryzm, imigracja czy problemy środowiska naturalnego.

Argumenty na rzecz „coraz ściślejszego związku między narodami Europy” pojawiły się także w czasie [kryzysu ekonomicznego w krajach strefy euro](#). Rzecznicy pogłębiania integracji europejskiej przekonywali wówczas, że – w celu uniknięcia podobnych problemów w przyszłości – należy ustanowić w Europie [unię bankową](#), a także prowadzić [wspólną politykę finansową](#).

Europa ojczyzn

Wizja „Stanów Zjednoczonych Europy” wywołuje jednak protesty. Federalizacja Unii Europejskiej oznaczałaby bowiem **radykałne ograniczenie suwerenności państw członkowskich**, czego wielu ich mieszkańców nie jest w stanie zaakceptować. W ostatnich latach duże sukcesy polityczne w Europie odnoszą partie przeciwne pogłębianiu integracji, a nawet domagające się cofnięcia tego procesu, który – ich zdaniem – poszedł zbyt daleko. Są one określane jako [eurosceptyczne](#).

Zastanów się, czy potrafisz podać przykłady takich partii.

Ci, którzy podzielają to stanowisko, przedstawiają alternatywną koncepcję – mówią o przyszłej Europie jako **luźnym związku suwerennych państw narodowych**. Chętnie odwołują się do sformułowanej kilkadziesiąt lat temu przez francuskiego prezydenta Charlesa de Gaulle’a koncepcji „Europy ojczyzn”. Chodziło w niej o to, aby kraje Starego Kontynentu współpracowały ze sobą w sferze ekonomicznej, ale bez budowania wspólnych struktur politycznych.

Państwa narodowe są zbyt dużą wartością dla wielu ludzi – przekonują rzecznicy takiego podejścia – aby poświęcać je w imię ideału federalnej Europy. Tym bardziej że, jak zauważają, tylko w tradycyjnym państwie narodowym możliwa jest demokratyczna kontrola władz. To jedynie tam toczy się życie polityczne wystawione na widok [opinii publicznej](#). Większość ludzi myśli wszak w kategoriach swojego narodu, nie zaś dużo bardziej abstrakcyjnej Europy.

Charles de Gaulle
Źródło: domena publiczna.

Zastanów się, które z aktualnych kompetencji Unii Europejskiej są niemożliwe do pogodzenia z koncepcją „Europy ojczyzn”.

Wielu konserwatystów zwraca również uwagę na to, że państwo narodowe jest sprawdzoną wspólnotą polityczną, podczas gdy federalistyczna Europa jest utopijnym projektem. A zatem tylko taka Unia Europejska, która respektuje niezależność państw, będzie, jak przekonują, akceptowana przez większość obywateli. Przyszłość Unii Europejskiej należy zatem do niezależnych, choć współpracujących ze sobą krajów.

Europa wielu prędkości

Jeszcze inna wizja przyszłości Unii Europejskiej opiera się na przekonaniu, że – choć koncepcja federalistyczna idzie zbyt daleko w swoim optymizmie – to „Europa ojczyzn” lekceważy realia zglobalizowanego świata. Zaawansowane więzi ekonomiczne między krajami europejskimi, [wspólny rynek](#) czy wspólna waluta **uniemożliwiają prosty powrót do Europy państw narodowych**. Tym bardziej, że poczucie tożsamości europejskiej jest dla wielu ludzi czymś realnym. Rzecznicy takiego sposobu myślenia uważają zatem, że ta złożoność problemu powinna znaleźć odzwierciedlenie w samej konstrukcji Unii Europejskiej. Integracja Starego Kontynentu jest konieczna, ale nie ma potrzeby, aby jej tempo i zakres były takie same dla wszystkich państw.

Przyszła Europa będzie więc, w świetle tej koncepcji, strukturą, w której poszczególne państwa będą znajdowały się na **różnych poziomach współpracy**. Część z nich będzie łączyła wspólna waluta, inne – brak kontroli granicznych, niektóre wreszcie będą prowadziły wspólną politykę zagraniczną albo obronną. Z wizji tej wyłania się Unia Europejska jako złożona mozaika, w której poszczególne elementy dynamicznie przemieszczają się, stosownie do preferencji ich mieszkańców.

Zastanów się, jakie zagrożenia mogą płynąć z realizowania koncepcji „Europy wielu prędkości”.

Taka „**Europa wielu prędkości**”, przekonują zwolennicy tej wizji, dowartościuje różnorodność państw w wymiarze kulturowym, politycznym i ekonomicznym. Pozwoli ona również na wyjście z dylematu: czy Unię Europejską należy rozszerzać o nowych członków, czy też bardziej troszczyć się o jej spójność w mniejszym gronie państw. Kraje przystępujące do UE nie będą bowiem musiały angażować się we wszystkie europejskie projekty. Z kolei

państwa niezdecydowane na pogłębianie integracji nie będą tego procesu hamować u innych.

Słownik

eurosceptycyzm

niechęć do zbyt daleko idącej integracji Europy, połączona zazwyczaj z przekonaniem, że nie należy ograniczać suwerenności państw narodowych

globalizacja

proces polegający na zanikaniu granic między państwami i coraz większej swobodzie przepływu informacji, idei, produktów oraz ludzi w skali całego świata

kryzys ekonomiczny strefy euro

trwający od 2009 roku kryzys finansowy w kilku państwach strefy euro (Grecja, Portugalia, Irlandia, Hiszpania i Cypr), związany z zadłużeniem tych krajów oraz grożący dezintegracją wspólnej waluty

opinia publiczna

zbiór indywidualnych postaw i przekonań dotyczących określonych spraw publicznych, wyrażający stan świadomości społecznej

unia bankowa

system nadzoru banków europejskich, stworzony w odpowiedzi na kryzys zadłużeniowy, do którego należą wszystkie państwa strefy euro oraz zainteresowane kraje UE spoza tego obszaru

wspólny rynek

zaawansowana formuła współpracy ekonomicznej między państwami, opierająca się na swobodzie przepływu produktów, usług, osób oraz kapitału w ramach całego obszaru

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z przykładową konstrukcją „Europy wielu prędkości” i wykonaj ćwiczenie.

Ćwiczenie 1

Rozważ, czy realizacja wizji „Europy wielu prędkości” wpłynie integrująco czy dezintegrująco na Europę.

Polecenie 2

Uzupełnij powyższą mapę myśli o dodatkowe informacje, które uważasz za istotne.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz właściwe dokończenie zdania.

Federalistyczne wizje zjednoczonej Europy zakładają...

wprowadzenie wspólnej waluty we wszystkich państwach UE.

przeniesienie polityki rolnej na poziom państw członkowskich.

zmniejszenie uprawnień Parlamentu Europejskiego.

Ćwiczenie 2

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Większość partii populistycznych w Europie popiera federalizację Unii Europejskiej.	☐	☐
Decyzja Wielkiej Brytanii o wyjściu z Unii Europejskiej była wyrazem eurosceptycyzmu.	☐	☐
Rzecznicy koncepcji „Europy ojczyzn” należeli do orędowników unii gospodarczej i walutowej.	☐	☐

Ćwiczenie 3

Połącz wymienione poniżej wizje przyszłości UE z odpowiednimi fragmentami tekstów.

Do wstępnej zgody na eurobudżet Macron nakłonił kanclerz Niemiec Angelę Merkel już w zeszłym roku. Prace nad tym pomysłem zlecił zaś ministrom finansów szczyt strefy euro w grudniu 2018 r.

tekst nie pasuje do żadnej z wizji

Były premier Wielkiej Brytanii Gordon Brown powiedział, że Unia Europejska jest gotowa zgodzić się na trzecie opóźnienie terminu brexitu, aby uniknąć wyjścia bez zawartej umowy.

„Stany Zjednoczone Europy”

Utworzenie europejskiej armii jest w interesie Polski i Europy. Zwiększy nasze bezpieczeństwo i będzie szansą na modernizację przemysłu zbrojeniowego. A wspólny potencjał obronny krajów UE byłby jednym z najwyższych na świecie.

„Europa wielu prędkości”

Partia Alternatywa dla Niemiec (AfD) domaga się w projekcie programu przed wyborami do europarlamentu radykalnej reformy UE. W przeciwnym razie Niemcy powinny jej zdaniem opuścić Wspólnotę – relacjonuje w piątek dziennik „Die Welt”.

„Europa ojczyzn”

Przeczytaj poniższy tekst i wykonaj polecenie.

((Dick Leonard

Przewodnik po Unii Europejskiej

To wrogie nastawienie do Unii Europejskiej i do członkostwa w niej Wielkiej Brytanii trwało zbyt długo, aby można było je wyjaśnić, podając jedną przyczynę. Historyczne doświadczenie Wielkiej Brytanii oraz istnienie kanału, który pozostawił w świadomości Brytyjczyków silną barierę psychologiczną długo po fakcie, gdy dla nowoczesnych środków transportu kanał stał się tylko mało znaczącą przeszkodą fizyczną, miały bez wątpienia poważny wpływ na postawy jej mieszkańców. (...)

Fatalnym zrzędzeniem losu było i to, że Wielka Brytania została wreszcie członkiem Wspólnoty Europejskiej (po prawie dziesięcioletniej zwłoce, spowodowanej nieprzejednanym stanowiskiem de Gaulle'a) w momencie, kiedy zaczynał się kryzys ekonomiczny, wywołany wzrostem cen ropy naftowej w roku 1973. Do tego czasu sześć pierwszych państw członkowskich cieszyło się już piętnastoletnim okresem wzrostu gospodarczego, w dużej mierze zawdzięczanego członkostwu we Wspólnocie. Natomiast inaczej było z Wielką Brytanią. Jej doświadczenia jako członka Wspólnoty pochodzą głównie z okresu ogólnych trudności ekonomicznych. Wielu Brytyjczyków oskarżało w związku z tym WE o wszystkie niepowodzenia gospodarcze. Wspólnota była dla nich swego rodzaju kozłem ofiarnym.

Źródło: Dick Leonard, *Przewodnik po Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, s. 325–326.

Wymień trzy czynniki, które mogą mieć wpływ na wyobrażenia dotyczące przyszłości Europy.

Przeczytaj fragmenty tekstów oraz wykonaj polecenie.

Tekst I

“ *Audyty siły w stosunkach UE-Rosja* ”

Kwestia rosyjska stała się zagadnieniem, które najbardziej podzieliło Unię Europejską od czasu, gdy Donald Rumsfeld podzielił klub europejski na »nowe« i »stare« państwa członkowskie. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku członkom unii łatwo było uzgodnić wspólne stanowisko wobec Moskwy. Ciężyli ku strategii demokratyzacji i westernizacji słabej i zadłużonej Rosji. Ale ta strategia jest teraz w strzępach. Gwałtownie rosnące ceny ropy naftowej i gazu ziemnego spowodowały, że Rosja stała się potężniejsza, mniej skłonna do współpracy i przede wszystkim mniej zainteresowana przyłączeniem się do Zachodu.

Źródło: *Audyty siły w stosunkach UE-Rosja*, [w:] Edward Lucas, *Nowa zimna wojna*, Poznań 2008, s. 26.

Tekst II

“ *Freedom House: Kryzys demokracji w 2017 r. najpoważniejszy od ponad dekady* ”

Rok 2017 był 12. rokiem z rzędu, gdy odnotowano regres wolności na świecie: w 71 państwach nastąpiło pogorszenie w dziedzinie praw politycznych i swobód obywatelskich, a tylko w 35 nastąpiła poprawa – napisała w corocznym raporcie amerykańska organizacja obrony praw człowieka. Na całym świecie atakowane było prawo do wolnych i sprawiedliwych wyborów, prawa mniejszości, wolność prasy i praworządność.

Źródło: *Freedom House: Kryzys demokracji w 2017 r. najpoważniejszy od ponad dekady*, dostępny w internecie: zw.lt [dostęp 6.09.2019 r.].

Wyjaśnij, w jaki sposób opisane w tekstach procesy mogły wpłynąć na charakter wizji przyszłości Unii Europejskiej.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie

((Radosław Sikorski

Polska a przyszłość Unii Europejskiej

Większość naszych instytucji i procedur zależy od dobrej woli i poczucia przyzwoitości państw członkowskich. Mechanizm ten działa w miarę sprawnie przy sprzyjających okolicznościach. A jeśli na granicy unijnej pojawiają się masowo imigranci, w naszym sąsiedztwie wybucha wojna domowa albo rynki finansowe reagują paniką, co wówczas zazwyczaj robimy? Szukamy schronienia w dobrze znanych ramach państwa narodowego. Kryzys strefy euro jest bardziej dramatycznym przejawem europejskiej niemocy, ponieważ jej założyciele stworzyli system, który może być doprowadzony do rozpadu przez każdego z jej członków, za co on i całe otoczenie zapłaci zatrważającą cenę. Rozpad spowodowałby kryzys apokaliptycznych rozmiarów, wykraczający poza nasz system finansowy. Z chwilą, gdy zacznie obowiązywać logika »każdy dba o siebie«, czy rzeczywiście możemy ufać, że wszyscy będą działać w duchu wspólnotowym i odrzucą pokusę wyrównywania rachunków w innych dziedzinach, na przykład w handlu?

Źródło: Radosław Sikorski, *Polska a przyszłość Unii Europejskiej*, dostępny w internecie: msz.gov.pl [dostęp 5.09.2019 r.].

Przedstaw stosunek autora do pogłębiania integracji europejskiej. Odpowiedź uzasadnij.

Zjawisko deficytu demokratyczności w Unii Europejskiej a reformy Traktatu z Lizbony

W chwili obecnej w UE występuje brak faktycznej władzy prawodawczej po stronie organu przedstawicielskiego (Parlamentu Europejskiego), przy jednoczesnym połączeniu tego rodzaju władzy (prawodawczej) z wykonawczą w rękach dwóch instytucji – Komisji i Rady Unii Europejskiej. (...) Uwagi te bezpośrednio korespondują z występującym w Unii zjawiskiem, które w literaturze przedmiotu określa się mianem »deficytu demokratyczności«. Nie oznacza ono bynajmniej, że UE jest organizacją o niedemokratycznym charakterze. Za pojęciem tym kryje się bardzo ograniczony wpływ obywateli Unii na kształt prawa unijnego, które później decyduje o ich losie.

Źródło: Radosław Potorski, *Zjawisko deficytu demokratyczności w Unii Europejskiej a reformy Traktatu z Lizbony*, dostępny w internecie: cejsh.icm.edu.pl [dostęp 28.08.2019 r.].

Ćwiczenie 7

Wymień dwie konsekwencje „deficytu demokratyczności”.

Ćwiczenie 8

Zaproponuj dwie reformy Unii Europejskiej, które mogłyby zmniejszyć „deficyt demokratyczności” występujący w tej organizacji.

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Wizja przyszłości Unii Europejskiej

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

zakres rozszerzony

XIV Integracja europejska.

Uczeń:

15) formułuje argumenty na temat przyszłości Unii Europejskiej w zakresie jej struktury i zadań oraz jej składu członkowskiego.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wymienia i wyjaśnia różne koncepcje przyszłości UE;
- umiejscawia wizje przyszłości Europy w kontekście współczesnej polityki;
- argumentuje na rzecz zajętogo stanowiska w kwestii podanej w temacie zajęć.

Strategie nauczania:

- lekcja odwrócona;
- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- minidebata oksfordzka;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Nauczyciel inicjuje wprowadzającą dyskusję na temat formuły działania Unii Europejskiej. Zwraca uwagę na takie kwestie, jak kompetencje UE, organy wspólnotowe, porozumienia międzyrządowe oraz procedury przyjęć nowych członków.

2. Dwoje uczniów przedstawia krótkie, przygotowane w domu prezentacje na temat wizji przyszłości Unii Europejskiej. Jedna osoba odnosi się do euroentuzjastycznej wizji Europy, druga – do eurosceptycznej. Każda prezentacja trwa ok. 5–10 minut, a najważniejsze zasady każdej koncepcji zostają zapisane na tablicy.

3. Nauczyciel przedstawia temat i cele zajęć.

Faza realizacyjna

1. Rozpoczynają się przygotowania do minidebaty oksfordzkiej na temat: „Czy Unia Europejska powinna dążyć do federalizacji?”. Uczniowie wybierają osobę prowadzącą oraz sekretarza obrad. Zwolennicy federalizacji siadają po jednej stronie klasy, przeciwnicy po drugiej. Nauczyciel przypomina zasady dyskusji i poucza prowadzącego o obowiązku ich pilnowania.

2. Odbyna się debata. Głos zabierają – na zmianę – przedstawiciele jednej i drugiej frakcji. Debata kończy się przeprowadzeniem głosowania. Jego przedmiotem jest pytanie postawione w tytule debaty. Sekretarz obrad zlicza głosy, prowadzący ogłasza werdykt.

3. Nauczyciel przedstawia swoje uwagi dotyczące zakończonej dyskusji. Prezentuje argumenty obu stron, które powinny zostać użyte w toku dyskusji. Ocenia pracę prowadzącego obrady.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie zapoznają się z mapą myśli dotyczącą „Europy wielu prędkości”. Wykonują ćwiczenie zamieszczone pod tym materiałem.

2. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–3.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 4–8.

Materiały pomocnicze:

Kompendium wiedzy o Unii Europejskiej, wyd. PWN, Warszawa 2018.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Mapa myśli może zostać wykorzystana przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.